

NISSAGUES D'ALBINYANA

RESUM

Estudiem, en aquest treball, la història d'un grapat de cognoms vinculats al terme d'Albinyana. Uns hi són inclosos per la seva antigor, altres per la nombrosa descendència i alguns per altres raons. Seguim, en general, la importància que tenien al cens del 1824, quan es deien Nin de primer cognom 76 persones (9,68% del total del municipi).

ABSTRACT

This piece of work is devoted to studying the historical background of a handful of surnames with links to the municipality of Albinyana. Some were included due to their age, others due to their many descendants and some due to other reasons. Generally speaking, we are guided by their significance in the 1824 census, when 76 person's first surname was Nin (namely 9.68% of the town's overall population).

EXPLICACIÓ

A començament del segle XIX, al cens del 1824, trobem 76 persones dites Nin de primer cognom (9,68% del total del municipi), 69 Gener (8,91%) i, per ordre decreixent, 55 Caselles, 32 Riambau, 31 Manyer, 29 Miró, 29 Navarro, 27 Rovira, 26 Figueres, 26 Totosaus, 26 Vidal, 20 Mata, 19 Gestí, 19 Arans, 17 Mercader, 17 Soler, 14 Canyelles, 14 Güell, 12 Benach i 12 Papiol. A aquesta vintena hem afegit els Marlès, els Ribes, els Santó (que podem seguir des del seu establiment al terme) i els Sogues (cognom i ara renom de moltes cases del municipi, entre elles la d'un servidor).

HERÀLDICA

No tots els cognoms tenen escut, ni l'escut d'un cognom és el de totes les seves famílies. Als escuts aquí reproduïts s'ha indicat el color usant el sistema tradicional, o sigui: argent (platejat): en blanc; atzur (blau): ratllat horitzontal; gules (vermell): ratllat vertical; or: puntejat; sable (negre): quadriculat molt fi; sinople (verd): ratllat inclinat que va del cantó dretre (dret) del cap al sinistre (esquerre) de la punta.

Els escuts que descrivim són trets d'alguns especialistes: germans García Carraffa, *Diccionario de Genealogía y Heráldica*; Fc. d'A. Ferrer i Vives, *Heráldica catalana*, i l'incansable Poyo i Creixentí.

SIGLES

Al text es fa referència a arxius i lligalls, que són representats així: ACA: Arxiu de la Corona d'Aragó; CSC: Cartulari de Sant Cugat del Vallès; A: Ajuntament; Arc: Ajuntament, registre de cartes; Arx: Arxiu; Av: Ajuntament, varis (conciliacions, eleccions, cartes de pagament, etc); Ant, Ant^a: Antoni, Antònia; c/: carrer; Fc: Francesc; LP: les Peces; parra: parròquia; pnt: present; qº: quòndam, o sigui, difunt; R: rectoria; Racr: R, aniversari de la Confraria del Roser; Rad: R, "actas, apocas, debitoris, procuras..."; Ran: R, aniversaris de misses; Rbot: R, llibre de la Botiga (préstecs de blat); Rbt: R, bateigs; Rcc: "llibreta de los que confessan y combregan..."; Rcf: R, llibreta dels confirmats; Rdf: R, defuncions; Res: R, esponsoris; Rfu: R, fundacions; Rll: R, llevador (o portador) dels censos; Rluz: R, "Luzero de fundaciones" (misses fundades); Rt: R, testaments; Rta: R, "Taula de las llibretas"; Rv: R, papers varis o dispersos; sic: així mateix, textualment; s/n: sense número (al carrer); ?: cosa dubtosa; !: cosa sorprenent.

ARANS

Aquest cognom pot ser d'origen ibèric o basc: Aran = "vall", o bé Arantz = "espina", "arç". No és a Albinyana en cap dels fogatges dels segles XIV al XVI. Apareix documentat per primera vegada el 1624 (Rv), en llatí, com a testimoni: "Testes sunt... Franciscus Arans cultor dicti loci..." El 1636 (Res) es casa un Fc. Arans amb una vídua dita Maria Bassa. Va sortint en diferents llocs i prenent diversos renoms; així, el 1769 (Rbot) surt "Joseph Arans Esquerrà"; el 1774 (Rv) "...la casa de Isidro Arans dit Benet..." i el 1880 (Racr) "Arans dit Pau Benet". Al cens del 1824 els Arans s'estan a les cases dites Pau Benet, Benet i Esquerrà, totes d'Alb; i al del 1895 a cal Joan del Pau Benet, Benet, Isidre del Benet, Serafi i Pau Benet, d'Alb.

El renom Benet –i els seus derivats– nasqué a mitjan segle XVII quan Benet Arans, de la Bisbal, fill d'Arnau i Beneta, es casà a Alb el 1667 (Res) amb Cecília Canyís.

Al llibre d'Òbits de la rectoria trobem, el 24/1/1815, aquesta anotació: "...se han celebrat quatre oficis per enterro y novena per Joseph Arans micalet lo que se creu esser mort, fill de Joseph Arans y de Theresa Romeu, difunts... y lo die 25 se li han celebrat dos de Cap de Any ab dos sacerdots y lo Hermitá. Se ha satisfet de lo que tenia guañat dit Joseph Arans de soldada en la Casa dita Gordey de la Parra, de la Bisbal, y lo sobrant se li han dit missas resadas..."

Arans és el nom d'un llogarret d'Ordino, a Andorra.

No n'hem trobat escut als llibres d'heràldica.

BENACH

Cognom –derivat potser de “bé hages” o “tinguis sort”– que trobem documentat per primera vegada a Alb el 1815 (Rcc) amb la grafia “Banach”, que és la que més sovinteja.

Els Benach procedien de Pont d'Armentera, i el primer a Alb fou Joseph Benach Balanyà, que al cens del 1824 tenia ja 80 anys i feia de captaire; la casa dita llavors can Benach era al c/ de les Quintanes; a mitjan segle XIX (Racr) trobem els Benach al c/ Nou, i encara el 1882 (Rcc). Un fill d'aquest Josep Benach passa a una casa que rebé el renom d'Hereu Benach. També en deriven cal Benacó i cal Ton del Benach.

L'any 1846 (Rdf) “...los mossos de la Escuadra prengueren a Juan Benach, natural y habitant en Alb... cuan foren en las inmediaciones de Vallirana... fou precis fer us de las armas... y fou mort allí mateix.” Aquesta notícia aparegué al *Diario de Barcelona* el 21/4/1846.

Al cens del 1895 el cognom surt a cal Ton del Benach i a cal Baró, a Alb.

Escut: faixat d'or i sable (negre).

CANYELLES

Diuen els entesos que aquest cognom prové de “canyella”, o sigui, l'escorça aromàtica del canyeller.

Al terme d'Alb consta ja al fogatge del 1497; és a 3 cases al del 1515: un Joan i dos Bartomeus (un d'ells batlle i l'altre jurat); al del 1553 ja ocupa 5 focs: Antoni, Bartomeu, Fc., Miquel i Pere.

Des d'antic estigueren vinculats al mas del Quadrell, en plena zona de muntanya; així, el 1562 (Rv), en donar els límits de l'Axermada del Capellà, diu: “...a solhixent... part ab lo torrent que discorre del mas de Canyelles al Vendrell...” El 1622 (Res), al primer desposori anotat a Alb, es casen “Pera” Gener i “Paula Canyellas”.

La família es va escampant i en els papers surt documentada aquesta diversitat: el 1643 (Res), com a testimoni d'unes noces, hi ha “Joan Canyelles de la casa de baix”; el 1664 (Res) es casa una filla de Joan Canyelles, pagès, “dit de la plassa”; i el 1696 (Arx Navarro) llegim: “...lo torrent que va del mas den Canyelles al Vendrell...”

Durant el segle següent cal fer més distincions: el 1713 (Rll), “Joan Canyellas de baix”; el 1718 (Rbot), “Joseph Canyellas de la masia”; el 1760 (Rbot), “Joan Canyellas de las Fontanellas”; el 1774 (Rv), “la casa de Ramon Canyellas dita la casa del Quadrell”; el 1780 (Rbot), “Joseph Canyellas del camí de Bonastre”, i el 1791 (Rbot), “Barthomeu Canyellas Grahuetas”.

El 1815 (Rcc) hi ha “Canyellas texidor”, “Canyellas carboné”, “Canyellas fontanellas” i “Canyellas Quadrell”, i el 1816 (Rbot) surt “Rosa Cañellas dita Isac”. Al cens del 1824 trobem els Canyelles com a caps de casa a ca l’Isac, cal Ramon del Quadrell, cal Faló del Quadrell i al Mas Quadrell. Al cens del 1895 són a cal Xic del Quadrell, ca l’Hereu Ramon del Volteró, cal Voltero, cal Joan del Peret de l’Isac, cal Bejarano, cal Faló, cal Peret de l’Isac, cal Volteró, masia de Fontanilles, totes del nucli d’Alb; i cal Quadrell, a LP.

El nom de Quadrell, tan lligat als Canyelles des de l’antigor, designa, alhora, una masia, una partida, un bosc, una riera, un barranc, un pla i una font. Tot plegat és a la banda muntanyosa d’Alb, tocant amb el terme de la Bisbal. La masia surt esmentada el 1707 (Res): “...vobis Reymundo Canyelles successori honorum qº Francisci Canys dicti del Codrell...” Al pati d’aquesta masia, el 1838 (Rdf), durant la 1ª guerra carlina, “fou fosellat per las tropas de la columna del general Gurrea Agustí Rioner... de 26 anys... marit de Mariagna Canyellas...” El barranc del Quadrell, dit també del Collet, neix al pla del Quadrell i baixa pels voltants del cementiri d’Alb. A la partida del Quadrell (Arx Juanita, 1953) se li dona una extensió de 87 ha 47 a i 63 ca; consta que hi ha “una casa de campo” i que llinda al N amb terres de Josep Papiol, conegut per Gorday, de la Bisbal.

La paraula “quadra” equival a “estable”, lloc cobert que serveix per a estada del bestiar, i el mot “quadró” significa “tros de terra d’un conreu determinat, de forma aproximadament quadrada”. Així, de “quadra”, o bé de “quadró”, derivaria l’actual Quadrell.

Diu Abadal que, com a topònim, apareix Canelles el 878; afegeix que se’l troba al municipi de Fígols (a 30 km de la Seu d’Urgell), al de Navata (Alt Empordà) i al de Mont-ras (a l’est de Girona).

El *Diccionari Català-Valencià-Balear* dona aquest llinatge com existent a Barcelona, Berga, Baix Penedès, Corbera, Reus, Valls i Mallorca.

El seu escut representa: en camp de plata, tres canyes de sinople (verd) premudes per una mà dreta, sense braç, del seu color natural.

CASELLES

Aquest cognom és documentat per primera vegada a Alb el 1630 (Res), als esposoris de Magdalena, filla de Pere Caselles, del lloc de LP. Durant aquest segle i el següent el cognom –escrit també Casellas– s’escampa i es creen renoms per a distingir les famílies; així, el 1751 (Rbot), “Maria Casellas, dita la Reina”; el 1774 (Rv), “...la Casa del Rey dit Casellas”; el 1782 (Rbot), “Joan Caselles dit Grill”. El 1815 (Rcc) hi ha “Casellas Magí”, “Casellas Rei”, “Casellas Oficina” (vol dir fassina, o fàbrica de licors destil·lats), “Casellas del Torrent” i “Casellas Paulet”; el 1816 (Rluz) trobem “Casa Casellas de las Pessas avuy Mercader” i “Joan Casellas de Alb dit de la Canal...”

Al cens del 1824 trobem Caselles com a caps de casa a cal Bartomeu Caselles, cal Pau de

la Canal, can Bella, cal Rei i Casa Fontanellas, tots del nucli d'Alb, i, al de LP, cal Josep del Paulet, cal Paulet, cal Josep Caselles, cal Contench i cal Grill.

Al segle XIX augmenta la dispersió: el 1852 (Rbot), Jph Casellas fuster; el 1883 (Rv), Jaume Casellas Guineu i Valentí Po Pere Casellas; el 1877 (Rv), Maria Casellas Po del Paulet i Gabriel Casellas del Magí. A mitjan segle (Racr), al c/ del Pou, de LP, hi viu Mercader dit cal Casellas, i el 1900 (Arc) trobem un Joan Caselles Vidal, dit Nicolau, al c/ de Bonastre.

Al cens del 1895 els Caselles són a cal Miquel del Magí, cal Nicolau, cal Pau de la Canal, ca l'Esquelló, cal Fuster, cal Magí, cal Pere de la Rosa, ca l'Estanquer, cal Joan del Magí, cal Baldiret, cal Guineu, cal Marino i cal Gabriel del Magí, tots d'Alb; i cal Valentí del Pou, cal Timbaler, cal Ferrer, cal Peret del Valentí i cal Valentí, a LP.

Segons Moll, el cognom prové del llatí *caselles*, equivalent a "casetes", "cases petites". També ens diu aquest autor que el llinatge existeix, entre altres llocs, a Alb, Barcelona, Berga, Esparreguera, Tarragona, etc. És també el nom d'un poblet agregat al municipi d'Esponellà i d'un caseriu del terme de Fonollosa (Bages).

El seu escut representa una casa de plata sobre fons d'atzur (blau); el buit de la porta i les finestres són també de color blau.

Van adquirir renom Josep Caselles Juncosa, de LP, nascut el 3/10/1862, fill de Valentí i Maria, de cal Paulet. Es casà amb Dolors Jané Colet el 1888 i morí el 1920. Fou primer timbal de la colla de grallers Els Perets, de Sant Vicenç de Calders, que el 1885 guanyà el primer concurs de gralles de la història, convocat a Valls.

I, sobretot, Josep Caselles Batet, notable fabricant de gralles, nascut possiblement a cal Fuster, al c/ de l'Església d'Alb, el 8/1/1842, fill de Josep i Magina. De ben jove va treballar a Vilanova, on es traslladà quan tenia 16 anys; el 1862 es casà amb Josepa Borrell, del Vendrell, i el 1896 amb Rosa Pla. Fuster d'ofici i músic d'afecció, construí gralles amb el segell "J. Casellas - Vilanova", amb una noia amb positura de dansa. Perfeccionà les antigues gralles amb encertades innovacions. Es dedicà a la política i es traslladà a Barcelona, on morí el 2/8/1916 i hi fou enterat. (Dóna àmplies referències d'aquest personatge l'amic i historiador Xavier Orriols i Sendra a *Revista d'Etnologia de Catalunya*, el núm. 3, de juliol del 1993.)

FIGUERES

Aquest cognom apareix lligat al terme el 1209. Amb data de 29 de març d'aquell any es transcriu al CSC una sentència donada en una causa existent entre el monestir vallesà i un camarlenc de Manresa; el cambrer reclamava al cenobi "com a homes propis de l'església de Manresa a Bernat Figueres (Bernardum Figueram, diu) i els seus germans, que habitaven a Alb. El camarlenc sostenia que dits homes i llurs fills devien habitar a la vall Lunestam, cosa que ells negaven..."

Els Figueres, però, desapareixen del terme, i no els trobem a cap dels fogatges del 1497, del 1515, ni al capbreu del 1562.

A mitjan segle XVII es casen Jaume Figueres, de LP, i Paula, del mateix lloc. Un seu fill, Josep, es desposa el 1704 amb Emília Francesch, de Bellvei. A partir d'aquest segueixen cinc generacions on el cap de casa manté el nom de fons de Josep, fins al 1882, quan neix Antoni Figueres Rovirosa.

Altres Figueres arriben al terme en la persona de Gabriel, pastor de la Bisbal, dit Guineu, que es casa amb Margarida Canyís. El seu fill Jaume crea el nom cal Jaumet del Guineu, i, a finals del segle XIX, cal Vicenç del Figueras.

Els Figueres s'escampen pel terme. Antigament ocupaven "el molí dit d'en Figueres" i després "molí del Blanquillo". El 1761 (Rbot) llegim "Jph Figueres fill de la Teresó", el 1764 (Rbot) "Andreu Figueres Masové del Mas Mañé" i el 1785 (Rbot) "Joseph Figueres Peixalet". El 1772 (Rv) un Isidre Figueres compra a Joan Bella un tros de terra de la peça dita la Parellada. Al cens del 1824 trobem els Figueres a Alb a les cases dites Peixalet, Guineu (i derivats) i a la masia de cal Pere Xerraire, i a LP a can Figueres.

Al cens del 1895 (A) aquest cognom s'està a les cases dites Magí Guineu i Vicenç del Figueres, d'Alb; i can Figueres i Vicenç del Figueres, a LP.

Potser la més important de totes aquestes cases fou can Figueres, de LP, al c/ de Dalt, on apareix el 1827 (Ran) en detallar les misses de conreus: "...la casa de Jph Figueres, de las Pessas"; el 1814 (Rluz) se'ns parla de "los Hereus dels bens de Casa Figueras de las Pessas, avuy Joseph Figueras..."; i el 1815 (Rfu), "Casa Figueras de las Pessas" i (Rluz) "Joseph Figueras del Carrer de la Bassa... de las Pessas".

Un dels antics molins que s'alçaven al marge esquerre del torrent de la Bisbal fou dit "den Figueres". El trobem per primera vegada, anomenat així, el 1561 (Rad), en sortir un "Climent Figueres del albarnar vell", que suposem habitant del molí i que és esmentat el 1562 (Rv): "Pere Joan Romeu... del Vendrell confessa tot aquell molí casa aratat (heretat) situat en lo terme de Alb anomenat lo mulí den Figueras..." El 1646 (Rv), en la talla de l'abat, al grup de masies hi ha "lo Molí den Figueres", que paga "tres lliuras dotza sous". El 1693 (Rv) "lo honor. Joachim Morenas pages... del Vendrell confessa tot aquell mulí... dit y anomenat lo Mulí den Figueras..."; al marge diu: "Vuy posehit lo Dr. Ambros Morenas de Barna". Més endavant, en data indeterminada, es fa esment de l'anterior transcripció (Rv): "En lo Capbreu de 1693 en la confessió feta per Jaume Morenas del Vendrell... consta que lo Molí anomenat den Figueres antigament, y ara den Morenas se té en señoriu del Sor. Abat..." Al cens del 1824 surt com a "Molí den Blanquillo del Sor. Baró". El 1834 (Av), en un pagament de quotes, llegim que "la Baronesa de las Cuatro Torres" paga per "un molino harinero de una piedra con agua de represa". El darrer nom li ve del castellà "blanquillo", equivalent al català "blancal", o sigui, "blat candial", que és el que dona pa de millor qualitat.

Els genealogistes García Carraffa ens diuen que aquest cognom "es muy antiguo y noble

linaje, originario de Cataluña”, i afegeix: “Tuvo su solar primitivo en la parroquia de San Pedro, de Figueras, de la que tomó el nombre, en el Ampurdán, y allí gozaron siempre los de este linaje, desde tiempos muy remotos, de todos los privilegios relativos a los nobles, recibiendo también grandes mercedes de los condes de Barcelona... y poseyeron sepultura propia en la iglesia de Vilabertrán...”

Són les seves armes: sobre fons d'or, tres fulles de figuera de sinople (verd) posades en triangle.

GENER

Aquest cognom pot procedir del primer mes de l'any o bé tenir un origen hagiogràfic: sant Gener. Apareix al terme d'Alb en un document del 18/5/1207, del CSC, on, en la venda d'unes terres al lloc de Tomoví, surt, entre d'altres signants, “Gener de Albinana”.

Al fogatge del 1358, d'un total de 55 focs, trobem 3 Gener (diu “Giner”): “Arnau”, “Bertran” i simplement “G”. El 1497, entre 14 focs, molt defectuós, s'endevina anotat un “...Giner”. El del 1515 registra “Bernat Janer” i “Joan Giner” entre 19 focs. Al del 1553, d'un total de 23 focs, surt un “Pere Jener”. Al capbreu del 1562 llegim “Bernat Giner de las pessas” i “Pera Giner de Alb”. D'aquest mateix any, a l'ACA, “Monacales”, surten un “Bernardus Janer” i un “Michael Janer”. I en una talla de l'abat de SCV, del 1646, topem amb “Barnat Janer” i “Pere Janer”, que viuen en masies.

Els Gener –anotats erròniament a través dels segles com Jané, Gené, Janer, Giné i Giner; i, en altres llocs, Janés, Jené i Chiner– s'escamparen pel terme d'Alb, sobretot a la banda de LP, i aviat cada casa on habiten pren un nom. El punt principal segueix dient-se can Gener, Gener Principal i la Casa Gran de LP.

Els primers esposoris del terme, dels quals hi ha constància, se celebraren l'any 1622 entre “Pera Gener” de LP i Paula Canyelles. El 1625 (Rv) trobem, en llatí: “Joanna Genera vidua et Petrus Gener filio...” El 1651 (Res) se celebra un casament a la casa de Pere Gener, pagès. El 1713 ja es fa una distinció de Geners: el més vell i el més jove; així (Rll) llegim: “...Pere Janer... dit lo Manó...” (o sigui, el menor). Des d'aquest segle XVIII hi ha un escampall de parents, que segueix al següent segle.

El 1815 (Rcc) consten: Gener ros, Gener fuster, Gener Pere Pau, Gener rito, Gener Miró, Gener frare, Gener poxich, Gener Principal i Gener del Torrent. Al cens del 1824 trobem un Gener com a cap de família, a més de cal Gener, a les cases llavors anomenades cal Ros, cal Pere Pau, cal Fuster, cal Joan Gener Pere Pau, cal Rito, cal Miró, cal Frare del Gener, cal Xullat, cal Martí del Frare, cal Pere Xic, ca l'Esquerrà, cal Pau del Miró, cal Jan Xic del Miró, cal Martí del Miró i ca l'Isidre del Boixart.

Al cens del 1895 trobem els Gener a cal Jaume del Xaconin, de la Torreta; i a cal Ros, cal

Pere Pau, cal Sisco de l'Esquerrà, cal Xullat, cal Màrtir, cal Pere del Ros, cal Màrtir del Po, cal Pau del Xullat, cal Ramon del Frare, cal Rito i cal Jan Xic, tots a LP.

Can Gener és actualment una vistosa casa de LP. La façana, esgrafiada, duu l'any 1778 –fou restaurada la dècada dels 1980–, i s'hi troben representades quatre persones, una d'elles guardada d'uniforme i una altra de pagès; la primera podria ser Anton Gener, que era “ministre de rendes reials”, i la segona era coneguda pel “Dimoni” per la força que tragina. Té oberts dos balcons i dues finestres, sobre les quals, en una llinda de pedra, hi ha tallades curioses creus. L'edifici, però, està parcialment bastit sobre una construcció molt més antiga.

L'erudit Moll el dóna com a llinatge existent a Avinyonet, Vilanova i la Geltrú, Valls, Pobla de Montornès i l'Arboç.

Els germans García Carraffa escriuen que la nissaga “tuvo su origen en la tierra de Chiner, en Luxemburgo, tierra que recibió en dote Matilde, la hija de Ricui, conde de Ardan y primer conde de Luxemburgo, cuando casó en 941 con Arnal de Grauson, en Borgoña, que fue primer conde de Chiner. Estos esposos fallecieron en 992, dejando tres hijos: Otón, que sucedió en el Condado; Clemencia, esposa del señor de Vila, y Juan. De este Juan descendió, según Vilar y Pascual, Juan Gener, que se trasladó a Barcelona para tomar parte en la guerra de la reconquista. En dicha ciudad fundó una casa solar, de la que procedieron los Giner, Gener y Chiner. Orígenes tan remotos ofrecen contadas veces garantía de veracidad. Lo cierto es que el linaje que nos ocupa es catalán y que las noticias más antiguas y ciertas que tenemos de algunos de sus principales varones sólo alcanzan a finales del siglo XIII...”

Uns Gener tenen, per armes, sobre fons d'or, una mata de ginebre, de sinople (verd), i vora-da de vuit peces també de sinople. Les armes d'altres Gener (i Janer) són: 1) D'atzur, un cap de Janus de carnació coronat d'or; 2) D'or, una branca de ginebró de sinople, fruitada de gules (ver-mell).

Un Anton Gener Ferrer, de LP, fou tancat a les reials presons de Barcelona el 1769, per maltractar la dona; posteriorment, del 1783 al 1801 fou “ministre de rendes” i membre de les “ron-des volants” de Sitges i Salou. És representat, amb l'uniforme del càrrec, a la façana esgrafiada de can Gener.

Un Francesc Gener Riambau, de cal Ros de LP, morí ofegat a la platja de Sant Salvador el 8/7/1820.

GESTÍ

Cognom que trobem ja el 1623 (Res), data en què un Guillem Gestí fa de testimoni en un casament. A la talla de l'abat, del 1646, hi figura un Francesc Gestí. El 1660 (Ran) es parla d'un Joan Gestí. Aquesta família s'estén per tot el terme, sobretot a la banda d'Alb; va lligada als renoms Escansa, Toreu, Sabuc, Matxaté i Pere Gestí. Al cens del 1824 els Gestí viuen a cal Siló,

cal Sabuc i a la masia d'Escansa, tots de la part d'Alb; a LP, a cal Pere Gestí. No en trobem cap al cens del 1895.

La masia d'Escansa fou dels Gestí durant molts anys, és situada a l'extrem SO del terme, tocant amb el de Bonastre. De vegades ho trobem escrit Escanza, Descansa i noms semblants. El 1751 (Rbot) llegim "Joan Gestí descansa"; el 1758 (Rv), en una queixa a l'autoritat: "...en el puesto y lugar nombrado lo Claper del manso de Escansa, que es la división de los términos de Bonastre y Alb..."; el 1774 (Rv), ha de pagar per misses "la casa de Joan Gestí dita Escansa"; al cens del 1824, a "Escanza" hi ha el matrimoni Pere Gestí i Teresa Vidal; el 1834 (Arx Navarro) es fa referència a "la heretat de Escansa"; el 1883 (Racr), aniversari per "Teresa Gestí (Scansa)". A les darreries del segle XIX (1888, Racr) llegim "Rovira Escansa... Maria Rovira de Papiol"; al cens del 1895 en aquesta masia s'estan Joan Papiol Caselles, la seva muller Maria Rovira Nin i dos fills.

No n'hem localitzat cap escut.

GÜELL

Cognom molt abundant al terme, sobretot a la banda de LP. La paraula "güell" és, a la vall d'Aran, un be o una ovella, o un brollador d'aigua; en matèria de colors, equival al roig de l'heràldica; és, també, el xiscle del porc, el conill o la rata.

Ja l'any 1521 (Rta) trobem citat: "Apoca de Felix Manyer y Paula Guell". El 1623 (Res) es casa "Angela Guell, filla de Bartomeu". Al cens del 1824 trobem aquest cognom a les cases de LP dites cal Gregori, can Joaquim Guell, i al Mas d'en Manyer, i la casa coneguda per can Salvador Guell, on vivia la família Pasqual.

Al cens del 1895 són a ca la Paula, del c/ de les Quintanes, i, a LP, a cal Gori Llarg, cal Quim i Mas d'en Manyer. El 1900 (Arc), a cal Gori Llarg.

Moll recorda que Güell és el nom d'un poble ribagorçà i que potser procedeix del nom personal germànic Wilia o Gudila (any 833), si no ve del gascó güell, "ull" (en el sentit d'"ullal o font" d'un riu); i encara potser és més probable l'origen vadellu, diminutiu de vadum, "gual". Montoliu li dona l'origen llatí aquellu, derivat d'aqua, però no sembla acceptable.

El llinatge, segons Moll, és a Masllorenç, Reus, Alb, Bellvei, Catllar, Santa Coloma de Queralt, Valls...

D'altra banda, els García Carraffa anoten que "esta familia es originaria de Villafranca del Panadés y en su convento de San Francisco poseyó el patronato de la capilla de San Antonio, en la que tenía sus sepulturas con sus armas..."

Les armes pròpies dels Güell són: de gules (vermell), amb dues bandes d'or.

MANYER

Escrit "Mayner" apareix al Baix Penedès en papers del CSC dels segles XI al XIII. Al fogatge del 1358 hi ha a Alb dos Manyer, escrits: "Bernat Meyner" i "G. Meyner"; al del 1497, molt esborrat i il·legible, es descobreix un "Pere Manyer". Al del 1515 n'hi ha tres: Bartomeu, Francesc i Pere; al del 1553, d'entre 23 focs, surten 4 Manyer: dos Bartomeu, Franco i Pere. Al capbreu del 1562 hi ha aquests: Bart^o Manyer del Mas; Bart^o, d'Alb; Pere, d'Alb; i Jaume i Antoni, de LP.

El 1562, a l'ACA, "Monacales", són anotats en llatí: dos Antonius, un Jacoby, un Bernardus, un Joannes, un Montserratu i un Petrus. El 1646, en una talla de l'abat de SCV: Bart^o, Jaume (masia), Joan "dit lo pubill", Joan, altre Joan i Pere.

El 1521 (Rta) es parla d'una "apoca de Felix Manyer y Paula Guell", i el 1562 (Rv) surt "en Pere Mañer del Castell de dit Lloch de Alb". El 1623 (Res) es casa "Pera Mayner". El 1635 (Res), esposoris "en casa de Pere Mayner, pages, vuy batlle..." El 1643 (Res), "...sposats foren en casa de Joan Mayner, dit del Castell del pnt Lloch". El 1677 (Res) és testimoni d'un casament el "Sr. Joan Mayner, pages, Batlle Majo de la Baronia del Vendrell". El 1701 (Rv), "Josephus Mayner bulgo dicto lo Rey". El 1713 (Rll), "...Joan Manyer dit lo Pubill paga per Joan Manyer... dit lo Arlà". El 1719 (Rll), "...Joan Manyer dit lo Xech". El mateix any (Rll), "Joan Manyer dit lo Groch". El 1774 (Rv) paga per fundacions "la Casa de Manyer y Miró de motiu". El 1775 (Rbot), "Franch Manyer dit Felix". El 1808 (Rfu), "Joan Mañé dit lo Xacó del Groch".

Al cens del 1824 trobem aquest cognom a les cases Anton del Solá, Groc, Flor, Sereno, Fèlix i Po del Fèlix, del nucli d'Alb; i a LP: Pau Arlà, Arlà i Espardenyer. Al cens del 1895 surt a cal Dido, Teresa Teixidó, Peres i Fandó, d'Alb; i a LP: Arlà, Ramon de la Paula, Espardenyera i "Casillas Peón".

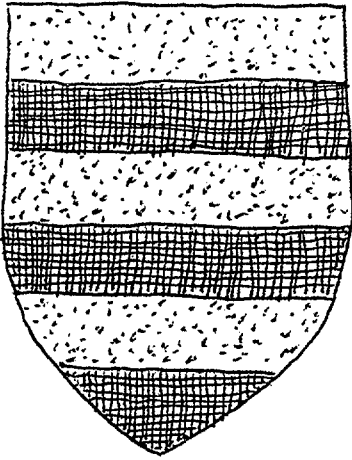
El mas d'en Manyer és a la banda de LP, tocant la carretera que va del nucli d'Alb a la cruïlla amb la del Vendrell a Valls. Apareix esmentat ja el 1560 (Rv): "...Bart^o Manyer del Mas". El 1630 (Res) se celebren uns esposoris "en casa de Joan Mayner del Mas".

Al cens del 1824 al mas viu la família Salvador Güell Figueres i Rosa Gener; al del 1895, Joan Santó Porta i Rosa Fonts. El 1940 (Av) llegim que "Mas de Mañé", d'uns "tres quarts de jornals del país", és propietat de Josep Sonet Gener, veí del Vendrell.

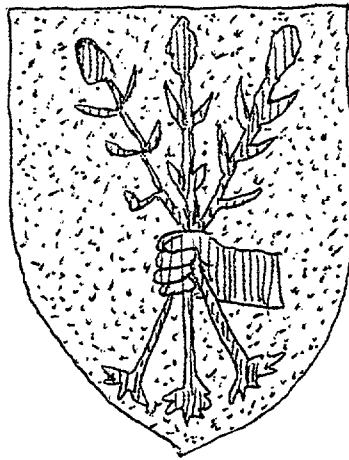
El cognom sembla derivar de l'ofici de la indústria del ferro. Moll, però, explica que té el significat de "persona manyosa, astuta, enginyosa", i diu que és llinatge existent a Castellví de la Marca, el Vendrell, Aiguamúrcia, Alb, Calafell, l'Arboç, Constantí, Valls... Opina que prové del nom personal germànic Maganhar, d'on deriven variants ben acostades a la forma catalana, com Meiner i Manyer.

Malgrat l'antigor d'aquest cognom, enlloc no hem trobat el seu escut.

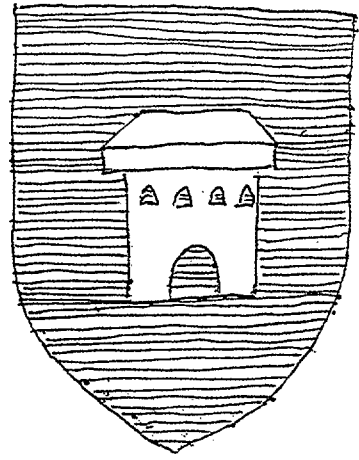
Un Carles Mañé Jané fou graller. Nasqué a Alb el 19/5/1868, fill d'Antoni i de Rosa, de ca l'Arlà de LP. Posteriorment abandonà el poble.

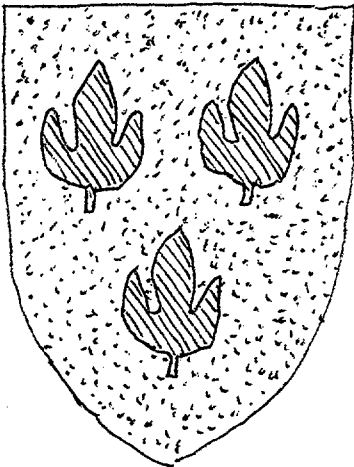
BENACH

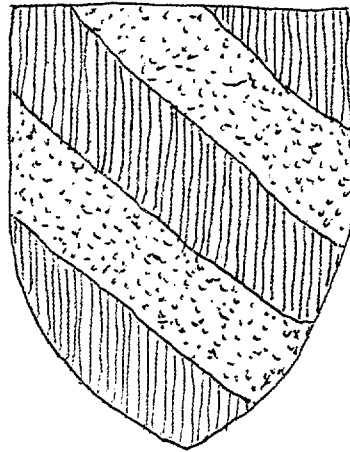
CANYELLES

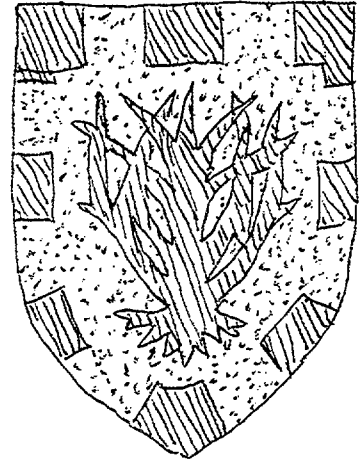
CASELLES

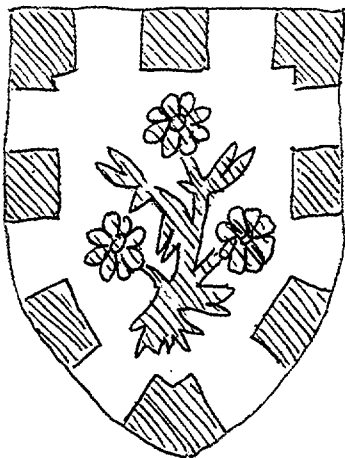
FIGUERES

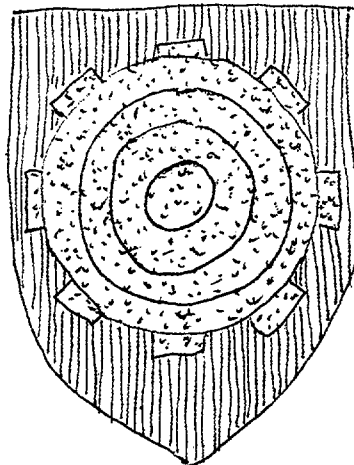
GÜELL

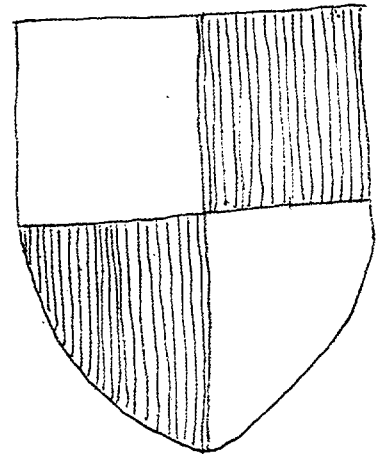
GENER

MATA

MERCADER

MIRÓ

MARLÈS

Troblem aquest cognom per primera vegada al terme d'Alb el 1775 (Res), en desposar-se un Pau "Merlés" Carol, "fadri pagés de Monmell, habitant de molts anys en Alb", amb Rosa Soler. El 1792 (Res) un seu germà, dit Jaume, es casa amb Maria Civil. S'establiren ambdós a LP, i al cens del 1824 apareix Marlès a la casa d'aquell nucli dita cal Sereno. Al cens del 1895 viuen Marlès a cal Toni de la Toia, a cal Sereno i a cal Marlès, totes de LP. A cal Marlès, s'hi estaven llavors Antoni Marlès Papiol, vidu, i el seu fill Josep Marlès Gener, casat amb Carme Manyer.

Moll ens recorda que Marlès és el nom d'un riu del Ripollès, que al Berguedà hi ha un poble dit Santa Maria de Marlès, i dubta entre fer-ho derivar del llatí *merula*, "merla", o del basc *merla*, "marge". Alhora situa aquest llinatge a Font-rubí, Mediona, Castellví de la Marca, Banyeres, Llorenç, Vila-rodona, Alb...

Els genealogistes García Carraffa, per la seva banda, fan aquest cognom originari de Catalunya, amb casals a les ciutats de Barcelona, Lleida i Cervera, i a les viles de Malla (Osona) i de Sant Guim (França).

L'escut dels Marlès és d'or amb tres merletes de sable (negre) posades dues a dalt i una a baix. Hi ha altres escuts, però a tots la merla simbolitza el cognom.

MATA

Aquesta paraula expressa "lloc poblat d'arbres d'una mateixa mena", i a l'Edat Mitjana equivalia a "selva" i "bosc".

Com a cognom d'Alb surt als papers el 1596 (Rv), en una sentència obligant pagar mises de conreu: "Antonium Mata, agricultor". Segueix a començament del segle XVII: en un casament del 1624 (Res) d'un Antoni Mata, es diu que el pare d'aquest era "Antoni Mata del Mas".

El 1646 (Rv), a la talla de l'abat, s'hi anoten ja tres persones d'aquest cognom: Antoni, del Mas; Damià; i Joan; i al grup de masies: Antoni Mata del Mas. El 1751 (Rcf) trobem "fill de Rafel Mata dit lo farroel"; el 1753 (Rbot), "Joseph Mata dit lo po de la llusia"; el 1760 (Arx Navarro), "Joseph Mata dit lo Sech".

Al cens del 1824 és a les cases dites ca la Llúcia, cal Josep del Sec, cal Miquelet del Sec, cal Sec i cal Pau Mata, totes al nucli d'Alb. Al cens del 1895 eren a cal Pau Mata, cal Sec, cal Andreu del Sec, cal Pau Miquel, cal Jaume Miquel i can Miquel, totes d'Alb.

Can Mata és nom d'una casa al c/ de la Plaça, o de Baix, de LP; fou propietat del Mas d'en Mata, d'on prové el nom; pels anys 1960 hi residí el violoncel·lista rus Paul Makanowitzky (nascut el 1920). Al cens del 1895 trobem "Mata" a LP, no inclòs al grup de "Casa de campo"; hi

vivien el matrimoni Isidre Totusaus Soler i Àngela Balcells, i tres fills i un germà de l'amo. Aquest Isidre, nascut el 1825, és fill del matrimoni que al cens del 1824 trobem habitant al Mas d'en Mata.

El Mas d'en Mata s'alça enfront de la cruïlla on la carretera que baixa d'Alb dona a la que va del Vendrell a Valls, a l'altre costat, tocant el torrent d'Alb o riera d'en Nicolau. El renom li ve dels seus antics pobladors, dits Mata. El 1624 (Res) trobem el casament d'un Antoni Mata, "fill de Antoni Mata del Mas". Tot aquell segle (1635, Res; 1646, Rv; i 1663, Ran) apareix el lloc: "Tecla, filla de Joan Mata, pagés del Mas", "Antoni Mata del Mas", "Fch Mata del Mas". A començament del segle següent entren al mas d'en Mata els Tutosaus; així, el 1708 (Res) una Teresa Mata Puig es casa amb Joan Tutosaus, de Banyeres. El 1713 (Rll) ja llegim: "...Joan Tutosaus per lo Mas den Mata". El 1810 (Rluz) surt "Los Hereus de Casa Tutosaus dit del Mas den Mata", i el 1815 (Rfu) "Casa Tutosaus dit lo Mata". Al cens del 1824 al Mas d'en Mata vivia el matrimoni Josep Totusaus Soler i Maria Soler, i cinc filles; consta que per aquella època tenien criat, criada i dos pastors.

Aquest Mas d'en Mata, però, el trobem com a Mas d'en Ventosa al capbreu del 1562; hi vivia llavors Damià Ventosa, fill i hereu d'altre Damià Ventosa i nét d'un Simó Ventosa que apareix al fogatge del 1514.

Escut: d'argent, una mata arrencada de sinople (verd) i bordura de vuit peces del mateix color. També, d'argent, un braç vestit d'or movent el flanc sinistre (esquerre) empunyant una mata de sinople; la bordura, com l'anterior.

Un Pau Mata, de la casa homònima de la Canal, morí el 16/8/1812, durant la Guerra del Francès, a l'Hospital de Jesús, de la Ciutat de Palma; el 6/9/1824 (Rdf) se li fan dos oficis de cap d'any a Alb.

Notable graller fou Anton Mata Romeu, de cal Sec (llavors al c/ del Racó), d'Alb, fill de Joan i Caterina, nascut el 21/11/1815; es casà amb Josepa Jané Mañé el 1839 i morí a Alb el 2/5/1892.

Josep Mata Figueras, fill de Pau i de Maria, nascut el 1852 i resident a la Canal, participà a la Tercera Guerra Carlina; per R.D. de 2/7/1876 fou declarat "Benemérito de la Patria" (Arx. Pau Mata).

MERCADER

Aquest cognom -derivat, com Mercer, de la persona que compra i ven- el trobem a Alb en un paper que aparentment és del 1566 (Ran), si bé creiem que és del segle següent; diu: "...paga... Miró... per la anima del qº Jaume Canyelles... Vuy paga Pere Mercader per tenir la casa y eretat de dit Fch Miró per serne casat ab la muller de dit y esta sobre son dot".

El 1635 (Res) Nadal Mercader, fill de Jaume, natural dels "masos de Roda", es casa amb Isabel Ferré, de Bràfim. El 1748 (Rbot) surt "March Mercader gendra de Franco. Gestí". El 1815 (Rluz), "casa Casellas de las Pessas avuy Mercader", i, el mateix any (Rcc), "Mercader Hermitá". El 1818 (Rbot), "Miquel Mercader Casals".

Al cens del 1824 trobem el cognom Mercader a les cases dites cal Casals i cal Frare del Pelat; a l'ermita de Sant Antoni s'estava aquell any un Jaume Mercader, de la Pobla de Montornès, que era, alhora, secretari de l'adjunt, ermità i mestre d'escola. Al grup de LP hi havia Mercader a can Caselles.

Al cens del 1895 s'estaven a cal Joan del Casals, cal Baldiri del Casals i cal Casals, tots al nucli d'Alb.

Escut: sobre fons vermell, un marc d'or.

MIRÓ

Aquest cognom, molt freqüent a la Catalunya medieval, apareix ja al Penedès en documents del CSC del segle XI.

Al fogatge del 1358 hi havia al terme d'Alb sis Miró: Bartomeu, Arnau, Bernat, P menor (sic), Jaume i Guerau. Al fogatge del 1497, d'entre 14 caps de casa, surt en Nadal Miró; al del 1515 n'apareixen dos: Bartomeu (major) i Bartomeu (menor). Al del 1553 també n'hi ha dos: Joan i Bernat Joan. Al capbreu del 1562 localitzem una "Eularia Mirona, viuda relictada del qº Bernat Joan Miró de LP". El 1646 (Rv), a la talla de l'abat de SC, hi consten cinc Miró: Pere, Francesc, Jaume, Joan i Pau. Afegirem que dels anys 1635 al 1640 fou rector d'Alb un Miquel Miró.

El 1689 (Rv) llegim: "...la casa de Joseph Miró de las Pessas, vuy dita casa Borrell"; el 1713 (Rll), "Jph Miró pagés en las Pessas dit lo Milá"; el 1749 (Rbot), "Joan Miró de darrera la Igla"; el 1756 (Rbot), "Joseph Figueras menor del Miró del carrer de las Pessas"; el 1760 (Arx Navarro), "Jph Miró dit lo buxart"; el 1772 (Rbot), "Joan Janer dit lo Miró"; el 1774 (Rv), "la casa de Miró dit Borrell", "la Casa de Manyer y Miró de motiu"; el 1776 (Rbot), "Jph Miró del Torrent"; el 1794 (Rfu), "Casa Miró, o Borrell"; el 1809 (Rluz), "los Hereus de Casa miró avuy Jané de devant la hera vuy Joseph Jane de las Pessas"; el 1815 (Rcc), "Janer miró"; el 1818 (Rbot), "Joan Miró Musich".

Al cens del 1824 hi ha els Miró a les cases dites: Ventura, Boixart de les Quintanes, Pulido, i Boixart, al nucli d'Alb, i Fc del Miró, Ramon i Masia del Boixart, a LP; per paradoxa, a cal Miró, a cal Pau del Miró, a cal Martí del Miró i a cal Jan Xic del Miró, hi vivien Geners. Al cens del 1895 els Miró són a les cases Boixart, Perot, Agustí, Ganso, vidua d'Isidre Boixart, Pífaró, totes d'Alb, i Hereu Ramon, Maginet i Peret del Ramon, a LP.

La casa pròpiament dita cal Miró, de LP, surt barrejada amb el cognom, fet que hem pogut observar en les anotacions anteriors. A finals del segle XVIII una Magdalena Miró es casa amb Joan Gener, i amb això el cognom passa a desdir-se del renom. Al cens del 1824 s'hi estaven Josep Gener Totusaus, la seva dona Maria Manyer i tres fills. Té un plat empotrat (encara l'any 1998) a la part alta, esquerra, de la façana com a indicació -diuen- que fou hostel. Se suposa que per davant passava l'antiga calçada romana que anava de la banda de Berà a la Bisbal.

L'erudit Moll explica que el cognom prové de **Mirone**, del germànic **Miro**, que significa “famós”; el troba documentat per primer cop l'any 881.

Per la seva banda, els germans García Carraffa diuen que aquest cognom “desciende de los antiguos condes de Pallars, cuyo primitivo solar radicó en el condado de Ribagorza, en el Alto Aragón. Juan Miró, descendiente de los mencionados condes, sirvió al rey don Jaime I... En Cataluña los Miró tuvieron casa en las ciudades de Gerona, Tortosa y Reus...”

Les seves armes són: escut quarterat d'argent i de gules (vermell). També: escut quarterat, el primer i quart, escacat de plata i gules, i segon i tercer, d'or, amb una estrella d'atzur.

NAVARRO

Aquest cognom –que significa navarrès, originari del regne de Navarra–, el trobem a Alb per primera vegada l'any 1686 (Res), en celebrar-se els esponsoris de “Mariagna”, filla de Josep Navarro, pagès, i d'Elisabet, “habitants vuy a Alb, pero fills de la vila del Catllar”. És possible, doncs, que l'origen immediat de la família fos l'esmentada població.

Tombant el segle, altres tres fills del matrimoni es casen a Alb (Res): Margarida i Josep el 1694 i Gabriel el 1702. El cognom va apareixent lligat a diversos motius: el 1756 (Rbot), “Manuel Navarro Milá”; el 1774 (Rv), “Navarro dit Poxich”; el 1779 (Rbot), “Jph Navarro dit Gual”; el 1815 (Rcc) trobem “Navarro poxich” i “Navarro borrell” i el 1823 (Rbot) “Barthomeu Navarro dit Torrasolla”.

Al cens del 1824 els Navarro s'estan a les cases dites Poxic, Toni del Navarro i Joan del Poxic, al nucli d'Alb, i Navarro i Bartomeu Caselles, a LP. Al cens del 1895 són a cal Bartomeu del Toni, cal Poxic, cal Ramon del Bartomeu del Toni i cal Toni, a Alb, i cal Tomas i cal Navarro, a LP.

La casa dita cal Navarro prové d'aquest cognom. Figura al cens del 1824, on, si bé no hi consta el carrer, per l'ordre d'anotació pensem que era al c/ de Dalt, de LP; hi vivien llavors els esposos Fc. Navarro Carbonell i Maria Ros i quatre fills. Al cens del 1895 s'hi estan Bartomeu Navarro Rossell (nascut el 1806), vidu, Joan Navarro Manyer (n. el 1833), Joan i Bartomeu Navarro Ventura (nascuts el 1861 i el 1870, respectivament), Ant^a Gener i tres nois dits Navarro Gener.

Se'ns diu que amb aquest renom fou coneguda també una casa del raval de la Canal.

Moll el troba documentat, com a sobrenom, a Barcelona, l'any 993.

NIN

Aquest cognom –equivalent a “infant”–, tan escampat ara per tot el Baix Penedès, no apareix al terme d'Alb als fogatges del 1358, 1497, 1515 ni 1553, ni al capbreu del 1562.

Hi ha constància documental que es movien pel voltant; així, un Lluís Nin fou batlle del crim del Vendrell al segle XVI, i un Antoni Nin era prevere beneficiat de Sant Salvador del Vendrell. L'erudit vendrellenc Josep Mª Inglès els fa originaris de Salomó.

El 1533 –malgrat no figurar al cens del 1553– trobem a Alb (Rv), en un full solt: “Casa Nin de la Casa Gran olim... Pere Bargalló y després casa Franch Nin ab la pubilla Bargalló, y fou lo primer Nin de dita Casa Gran. Consta ab acta rebuda en poder del Rr. Rubert, Rr de la Bisbal als 12 de Dbre de 1533”. Així queda clarament explicada l'arribada dels Nin a Alb.

El 1623 (Res) un Pere Nin fa de testimoni en un casament; el 1624 (Rv), “Joannes Papiol... recognoscit debere honor Ludovico Nin mercatori villa del Vendrello...” El 1646 (Rv), a la talla de l'abat, hi ha tres Nin: Antoni, jurat, Fc i Joan. El 1671 (Res) se celebra un casament “en casa de Jaume Nin, pagés, familiar del Sant Offici, del pnt lloch de Alb”. El 1693 (Rv) llegim: “Jph Nin... del Vendrell confesa tota aquella Casa y aratat (heretat)... anomenada lo Mas Llagostera...”, i al marge afegeix: “y buy poseheix Jph Nin de Vila nova”.

El nou segle ens revela un escampall de Nins; així, el 1707 (Rad), “Ego Frcus Nin dictus de la Casa Gran... vendo vobis frco Nin dicto del Mas de la Adroguera”; el 1708 (Rad), “Francesch Nin... dit de la Casa qui va a Bonastre...”; el 1713 (Rll), “...fa Jaume Nin... dit lo Rello...” i “...fa Franch Nin del Mas dit den Garxet...” El 1724 (Rll) trobem: “...Joan Nin de la Plassa y vuy batlle de Alb...” El 1750 (Rbot), “...Joan Nin Pastor, fiança per ell Joan Nin de la Plaça...” El 1758 (Rv), amb motiu d'unes queixes per malifetes comeses a l'Escansa, es diu: “...un rebaño de ganado propio de Juan Nin de la Plasa, que lo guardava Franco. Nin Pastor de dho Juan...”, “...y Juan Nin del carrer de Bonastre pastor de Franco. Nin de dho carrer de Bonastre...”, i “...Manuel Nin Bayle...” El 1774 (Rv) paga per fundacions “la casa de Xacó Nin del carrer de Bonastre”; el 1793 (Rbot) apareix “Jph Nin dit Xaconín” i “Jph Nin dit lo Pepo del Biel”.

Ja al segle XIX, l'any 1807 (Rbot) trobem “Joan Nin dit Jandet”; el 1810 (Rluz), “señor Antonio Bassa del Vendrell dit lo Magre, com a possesor dels Bens de Casa Nin vulgo del Agosil...”; el 1815 (Rfu), “Jph Nin dit polido”; el mateix any (Rcc) hi ha “Nin Xaconín”, “Nin pastó”, “Nin rello” i “Nin boter”; el 1818 (Rbot), “Felix Nin, felions”.

Al cens del 1824 els Nin viuen a les cases dites: Xaconín, Pastor, Salvat, Po del Rello, Salvat de l'Anna Maria, Rello, Silet, Sileta, Joan Nin de la Torreta, Bartomeu Xaconín de la Torreta, Pere del Rello, Felions, Pepo del Pulido, Martí i Frare de la Canal, tots a Alb; i Boter de l'Arlà a LP.

El 1823 (Rbot) surt “Jph Nin dit xinxorrillo”; el 1834 (Rbot), “Jph Nin dit Felions o Guixo”; i a mig segle (Racr), “Nin dit Mostalench”.

Al cens del 1895 els Nin habiten a les cases dites Salvat, Xaconina, Esquerrà, Màrtir Boter, Pulido, Guixo, Diabló, Rello, Boter, Hereu Violí, Violí i Forçut, a Alb; a LP no n'hi ha cap.

Els genealogistes García Carraffa expliquen dels Nin: "Noble y antiguo linaje de Cataluña. Tuvo casas en la villa de Tárrega y en la villa de Pla, partido de Valls... En Cataluña entroncaron con los Boixadors, los Montoliu y otros nobles linajes..."

L'escut és: en camp d'or, un nen nu, de carnació, posat de front, amb el braç dret alçat i l'esquerre repenjat a la cintura.

Josep Nin Ventura, dit Xaconín, nasqué el 1805; el 1826 es casà amb la vídua Teresa Mata Rovira i morí el 25/3/1855. Participà de ben jove a la guerra reialista, a les ordres del bisbalenc Joan Romagosa, i escriví en un quadern una mena de memòries bèl·liques que ell mateix titula *Llibreta d'en Xaconín*.

Pere Nin Jané fou cèlebre timbaler. Nasqué a Alb l'11/12/1871 a cal Frare de la Canal. Desposà a Emília Mañé Riambau el 1896, a Alb, i a les darreries del segle XIX es traslladà a Sant Vicenç de Calders.

PAPIOL

Aquest cognom apareix per la comarca ja al CSC. El trobem a Alb al fogatge del 1515: "Bartomeu Papiol", i al del 1553: "Gaspar Papiol". A l'ACA, "Monacales", 1562, llegim "Joannes" Papiol.

El 1602 (Ran) surt "...paga Joan Papiol... per la anima del qº Pere Cendra... Vuy paga Isidro Papiol son fill y ereu..." El 1642 (Res), a la talla de l'abat de SC, hi ha "Joan Papiol". El 1777 (Rbot) consta "Magí Papiol de la Plana...", i el 1815 (Rcc), "Papiol".

Al cens del 1824 trobem una Serafina Nin, vídua d'Antoni Papiol, i fill, a ca la Serafina, a Alb, i un Joan Papiol que fa de masover a la masia de cal Cinto. Al cens del 1895 hi ha els Papiol a la masia d'Escansa, i, a LP, a cal Baldirot.

Pensem que la muntanya de la Papiola –al final del terme, a la dreta de la carretera anant al Vendrell–, que la llegenda fa habitada per una dama encantada, prengué el nom de la muller o la filla d'algun Papiol, que en seria el propietari. El 1654 (Rll) veiem: "...dita Papiola" i el 1656 (Rll): "Fa Magdalena Papiola cada any... sis sous... per la ánima de Joan Papiol..."

Són les seves armes: en camp d'or, una faixa de sinople (verd).

RIAMBAU

Aquest cognom, que apareix escrit de diverses maneres, el trobem a Alb el 1625 (Rv): “Testes sunt Geronimus Rienbaut”. La filla d’aquest –nascut a Roda i possiblement el primer Riambau que s’instal·là al terme– es desposa el 1626 (Res): “Angela Rienbau...” ab Fch Stibal”. El 1646, a la talla de l’abat de SC, entre els contribuents apareix “en Riembau”. El 1659 (Ran) es parla d’un “Joseph Riambau pagés de Alb”. El 1716 (Res), al marge d’un casament entre Anton Rienbau i Maria Constantí, hi ha escrit: “Son los pares del Sor. Pere Martyr Rienbau xic dits los Blancos”. El 1751 (Rcf) es diu: “Pau Riembau... texidor de lli”. El 1752 (Rbot), “Joan Rienbau dit lo Marrenxí”; el 1761 (Rbot), “Pau Riambau del Racó”; el 1762 (Rbot), “Fernando Riambau dit fandó”. El 1767 (Rv) paga “la Casa de Riumbau dit lo Tinent”; el 1784 (Rbot), “Anton Riambau del abeuradó”; el 1789 (Rbot), “Joan Riumbau dit lo Pubill del Hermitá”; el 1814 (Rluz), “Anton Riumbau dit lo Pelat”.

El 1815 (Rcc) hi ha “Riembau texidor”, “Riumbau frare”, “Rienbau fandó”, “Riembau perutxo” i “Riambau perutxet”. Al cens del 1824 són caps de casa els Riambau a cal Perutxo, cal Peritxo, ca l’Anton del Fandó, cal Pelat, cal Teixidor, cal Fandó, cal Pere del Frare, tots a Alb; i cal Ramonxí i el Corralot, a LP.

Paradoxalment, a la casa dita can Riambau s’ha estroncat el cognom; la filla de Joan Riambau i Margarida Marçal, dita també Margarida, es casa amb Fc. Calbet, de Puigtinyós. El renom, però, sobreviu, i el trobem al cens del 1895, “Rienbau”, al c/ de l’Església, núm. 4; hi vivien els esposos Antoni Mercer Rovira i Dolors Solé, i 4 fills. Aquest any trobem el cognom Riambau a les cases dites Peritxo, Fesol, Perutxo, Quico del Frare, Xic Peritxo, Frare, Teixidor, Xic Pere del Frare i Peritxet, tots al nucli d’Alb.

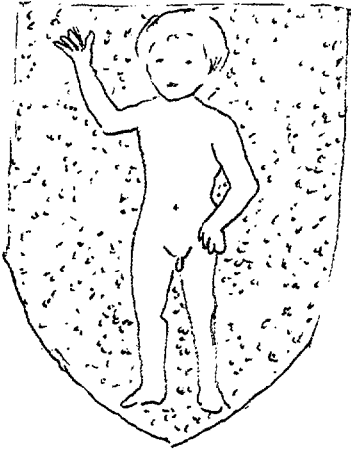
L’erudit Moll ens explica que Riambau –i Riembau, Riumbau, Rumbau, Reinbau, etc.– prové de Raginbald, compost de ragin, “consell”, i bald, “audaç”; dona el cognom Reiamballus documentat el 1046. Els germans García Carraffa afirmen que la casa pairal és a Manresa i que el 1443 un cavaller Riambau era diputat de Catalunya i gentilhome del Rosselló. El seu escut és de gules (vermell), sembrat de besants d’or.

Un Joan Riambau Vallvé, fill de Joan i de Magdalena, fou tinent de fusellers (el seu fusell es conservà a la casa dita can Riambau fins a la dècada dels 1970). Es desposà amb Margarida Marçal i morí el 16/2/1771.

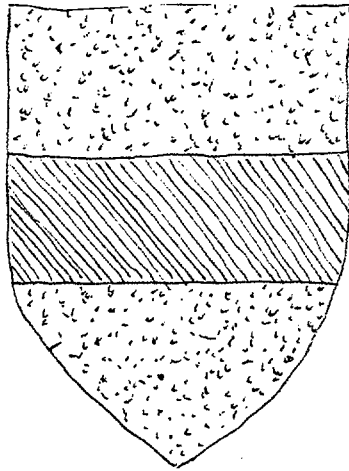
RIBES

Escrit “Ribas”, i al començament “Riba” –del llatí ripa, “marge de riu”–, trobem aquest cognom per primera vegada a Alb el 1709 (Res) en casar-se un Isidre Riba; allí se’ns diu que el pare, ja mort llavors, es deia Josep Riba i era fill de la Llacuna.

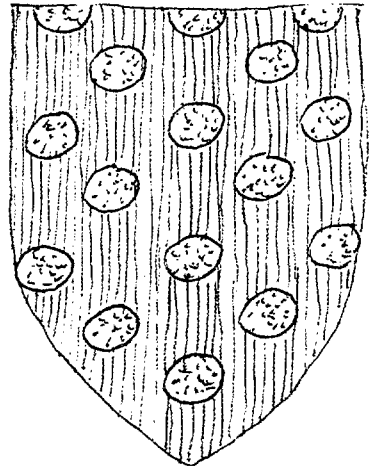
El 1737 (Rbot) surt un “Isidre Ribas”; el 1815 (Rluz) trobem la “casa Joseph Ribas dit lo

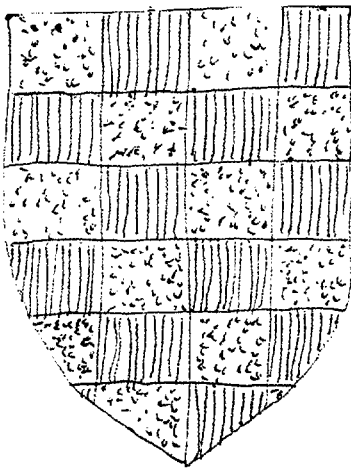
NIN

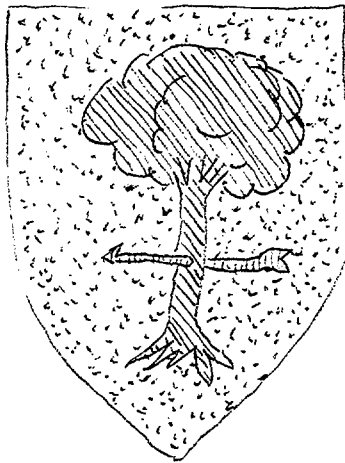
PAPIOL

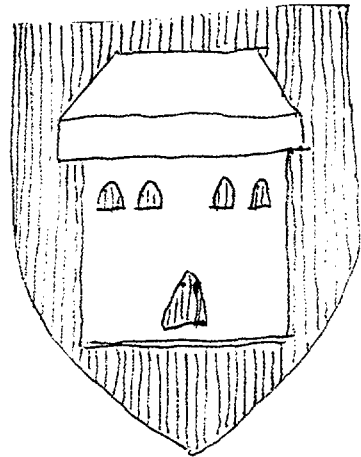
RIAMBAU

RIBES

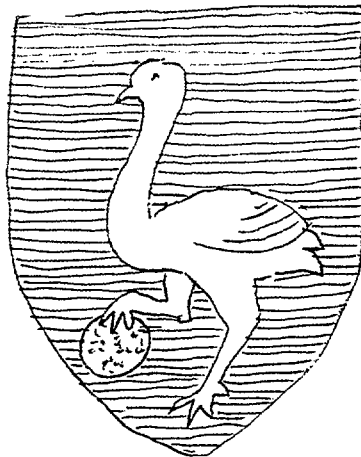
ROVIRA

SOLER

VIDAL

Martí” i (Rcc) “Ribas Martí”. Al cens del 1824 apareixen a cal Magí i vinculats també al renom Martí. El 1833 (Rbot) hi ha un “Joseph Ribas guitat”. Al cens del 1895 trobem aquest cognom a les cases dites Ton Martí, Martí, Xic Martí, Jaume del Martí, Ramon del Martí, Espetec, la Sala i Quimet del Martí, totes al grup d’Alb.

Els genealogistes García Carraffa, basant-se en tractadistes anteriors, diuen que no cal confondre els Ribes i els Rives. D’altres, però, sostenen que són un mateix cognom.

Armes: uns porten un escacat d’or i sable (negre).

ROVIRA

Cognom –del llatí *robur*, “roure”, “roureda”– i després renom.

A “Monacales”, de l’ACA, en una relació de caps de casa albinyanencs, del 1562, surt un “Mont Serratis Rovira, baiulus”, o sigui, batlle.

El 1623 (Res) Antoni Rovira menor fa de testimoni en un casament. El 1642 (Res) el trobem altre cop, dit, però: “lo honorable Antoni Rovira, batlle”. El 1646 (Rv), a la talla de l’abat, apareix “Antoni Rovira, promen”, o sigui, prohome. El 1682 (Res) se celebren uns esposoris “en casa de Isidro Rovira, pagés”. El 1777 (Rbot) surt “Joan Rovira de la plassa vella”; el 1783 (Rbot), “Joan Rovira de las quintanas”; el 1815 (Rluz), “Isidro Rovira del carrer major de Alb”; el 1818 (Rbot), “Isidro Rovira quintano”; el 1820 (Rt), “Joan Rovira... dit lo Ros”; el 1821 (Rt), “...la partida de Clot de Bou en terra de Casa Rovira”.

Al cens del 1824, cal Rovira és al c/ Major; hi vivien Isidre Rovira Nin (fill d’un altre Isidre), casat amb Rosa Gestí, i tres fills. Aquell any trobem el cognom Rovira, a més, a les cases dites Farruel, Escombrer, Quintano, Po del Tureu, Po del Rovira i Ros, totes al nucli d’Alb. El 1834 (Av) Antoni Rovira paga una quota de “una tienda de pesca salada”. A mitjan segle XIX (Racr) surt “Rovira dit Torret” al c/ de les Quintanes.

Al cens del 1895 can Rovira és al c/ Major, núm. 1; s’hi estaven Joan Rovira Palau i la seva dona Rosa Raventós. Per l’època hi havia aquest cognom, a més, a les cases dites: Ros, Quintano, Torret i Anton del Gol, al grup d’Alb, i Sisco Rovira a LP.

Els genealogistes García Carraffa diuen que el cognom és originari de Galícia, “pero son muchos los autores que lo consideran catalán. Esto obedece a que los Rovira pasaron de Galícia a Cataluña, entre los que figuran los de la villa de Cardona, la ciudad de Solsona, y Gerona, cuyas ramas difundieron bastante el apellido por toda Cataluña y también por Valencia, Alicante y Mallorca.”

Armes: en camp d’or, un roure de sinople (verd) amb el tronc travessat per una fletxa o sageta de gules (vermell).

SANTÓ

A l'Arxiu de can Santó, a LP, es conserven uns capítols matrimonials datats el 24/4/1616, on trobem l'arribada a Alb d'aquest cognom. El nuvi és "Joan de Santó, fadri pagés del Regne de Fransa, del lloch y Parroquia de Stafort, Bisbat de Condom", habitant a Alb, fill d'Ograt (?) de Santó i de "Marie llur muller diffunta". La núvia, "la honesta y virtuosa Joana Maynera viuda relicta del qº Miquel Mayner, filla legítima y natural de Miquel Janer, qº, y de Catherina llur muller vivent..."

Les enciclopèdies ens expliquen que la ciutat de Condom, abans esmentada, és cap de districte al departament de Gers i té comerç de farina i d'aiguardent. Del 1317 al 1790 fou seu episcopal, de la qual en un temps va ser titular l'abat Bossuet (1627-1704), cèlebre orador sagrat.

Aquest cognom –que significa "home que aparenta santedat"–, i després renom, apareix a la rectoria el 1623 (Res), quan un "Joan Sento" fa de testimoni d'un casament. El 1660 (Res) se celebren els esposoris d'Isidre Santó amb Fca. Miró. El 1696 (Rv) fa testament Fca. Miró, "muller de Isidro Sancto..." El 1728 (Ran) se celebra missa "per lo qº Isidro Santó". El 1774 (Rv) una vídua paga per misses "per... Riambau paga la Santona". El 1815 (Rcc) consta "Santó".

En una relació de morts (Rdf) "en la sublevació del any 1822" trobem que un "Cosma Santó de las Pessas morí en la ciutat de la Seu de Urgell al Hospital fadri morí... el 1823". La seva mort és relatada per Manuel Bofarull a la novel·la *Els hereus de la terra*.

Al cens del 1824, cal Santó és casa de LP; hi vivien Teresa Vives, vídua de Josep Santó, tres fills, un d'ells, Josep, casat amb Paula Gener, i dos néts (Teresa i Josep). En aquest mateix cens trobem una altra casa amb el mateix motiu al c/ Major d'Alb; era deshabitada. A més dels esmentats, no hi havia a cap més casa el cognom Santó.

Al cens del 1895 trobem a LP cal Santó i cal Sisco Santó; al primer lloc habita el matrimoni Josep Santó Güell i Maria Massó, un fill dit Josep i casat amb Maria Manyer, i tres fills d'aquests darrers (Josep, Antoni i Dolors). Al mateix cens apareix el cognom Santó al Mas d'en Manyer. El 1900 (Arc) surt Josep Santó Porta, de dit mas.

No n'hem localitzat l'escut.

SOGUES

Procedent d'una masia dita can Sogues, del terme de Vallespinosa –poble ara enrunat–, de l'arquebisbat de Tarragona, a la Conca de Barberà, i en paratge feréstec i mal comunicat, arribà a Alb, el 1746, el jove Joan Sogues Ferrer, fill de Sebastià i de Magdalena. El 24/8/1756, dia de sant Bartomeu, s'hi casà, amb Marina Nin Ribas, filla d'Anton, "lo qual fa guix" (i de qui prové l'actual renom de cal Guixo), i de Maria, vius tots dos en aquell moment.

Pensem que sogre i gendre treballarien a la guixera, ara abandonada, però explotada fins a començament del segle XX, que mostra encara l'esvoranc tocant el camí antic d'Alb a l'ermita de Sant Antoni de Pàdua. En Joan Sogues morí el 1824.

D'aquest matrimoni hem trobat una filla, Marina Sogues Nin, nascuda el 1766 i casada el 1793 amb Josep Santó Riambau; i Manuel Sogues Nin, nascut el 1769, que el 1798 desposà a Fca. Arboret Galofré (que en alguns papers consta com a Arbós), de la Bisbal, filla de Josep i Teresa. En Manuel morí al juny del 1809 i la seva muller el 1835.

Al cens del 1824 can Sogues (escrit Sogas) era al c/ Major, d'Alb; hi vivien Fca. Arbós (sic), ja vídua, el seu fill Josep, que tenia llavors 14 anys i feia de mosso a can Vidal, i Marina, de 21 anys, que s'ocupava de "cosas de la casa". Eren "pobres de solemnidad".

Els hem trobat aquests fills: Marina (n. 1799), Serafina (n. 1804) i Josep (n. 1808). La primera matrimonià al gener del 1828 amb Pau Juncosa Pujol, de Calafell, fill de Pau i de Llúcia. D'ells van néixer: Josep (1828), Marina (1830), Teresa (1834), Antònia (1837), Salvador (1839), Pere (1841) i Ramon (1843).

Vidu de la Marina Sogues, en Pau Juncosa es casà en segones núpcies amb Maria Alujas Vallès, de la Bisbal, vídua, el mateix dia (22/12/1855) que el seu fill Josep es casava amb Maria Manyer Alujas, filla de l'esmentada vídua.

A mitjan segle XIX el cognom Sogues desapareix del terme. Arrosseguen, però, el renom algunes cases habitades pels Juncosa, com és ara (any 1998): cal Jan del Sogues, al c/ de l'Església; cal Jepet del Sogues, a la carretera, davant de l'escola; cal Josep del Sogues i cal Jaume del Sogues, prop del retomb amb el c/ Bonastre; i can Sogues, al c/ de la plaça Vella, núm. 11.

No n'hem trobat cap escut.

SOLER

Aquest cognom –molt estès a tot Catalunya– es belluga ja pel Baix Penedès des d'antic. El 1208 (CSC) trobem al terme de Santa Oliva el molí d'en Soler (molendino que vocant Solario). Al fogatge del 1358 apareixen a Alb "R. Soler" i "Na Solera", o sigui, filla, o vídua, d'en Soler.

No és esmentat als fogatges dels segles XV i XVI. El retrobem el 1635 (Res): "Hyeronim" Soler, de Bonastre, casa amb Tecla Mata; els dos nuvis són fills d'"honorables". El 1650 (Res) l'esmentat Jeroni, ja vidu, es torna a casar, ara amb Cecília Manyer.

Al cens del 1824 aquest cognom és a can Galofré de la Bisbal, d'Alb; i a cal Tomàs, cal Pere Caselles i cal Miango, de LP.

No el veiem al cens del 1895.

Segons els tractadistes, prové de *solum*, “sòl”, “terreny”, “solar”.

Escut: de gules (vermell), una casa d'argent. D'altres porten, d'atzur, un sol d'or. I d'altres, en camper d'or, tres petxines d'atzur, mal ordenades; bordura merletada d'atzur, de vuit peces.

TOTOSAUS

Escrit també *Totusaus*, *Totasaus*, *Tutusaus* i altres variants.

El professor Moll afirma que aquest cognom prové de l'occità *tout-ou-sap*, “tot ho sap”, malnom satíric aplicat a algú que presumia de saberut. *Amades (Folklore de Catalunya*, vol. III, “Costums”, pàg. 38) sosté que tant *Tutau* com *Tutusaus* equivalen a “procedent de tutes o coves”, “a ben segur més que per haver-hi nascut que per haver-hi habitat”.

Al fogatge del 1497, entre 14 caps de casa, trobem a Alb un “Bart^o Totesaus”, al del 1515 un “Antoni Totesaus” i al del 1553 una “Joana Totosaus, vda. Totosaus”.

El 1560 (Rv) surt “Joan Totesaus” i el 1562 (Rad) es fa al·lusió a “...Gabriel Totasaus et Antonii Farre del Clot de lora termini episcopali...” El 1638 (Res) consten els desposoris de Pere Totasaus, fill de Bernat, del lloc de Bonastre, amb Maria Miró. El 1708 (Res) una Tecla Mata Puig es casa amb Joan Totosaus, de Banyeres (fill de Josep Totosaus, de Sabartés); amb aquestes noces, el seu cognom entra a cal Mata; així ho veiem ja el 1713 (Rll) “...fa Joan Totosaus per lo Mas den Mata...” i el 1810 (Rluz): “los Hereus de Casa Totusaus dit del Mas den Mata de Alb paga... per Isidro Mata... per Teresa Tutosaus...” Es va repetint el 1815 (Rluz i Rfu): “Jph Tutosaus del Mas den Mata” i “Casa Tutosaus dit lo Mata”. El 1815 (Rcc) trobem “Tutosaus-torero”, “Tutosaus frare” i “Tutosaus del Mas mata”.

Al cens del 1824 els Totasaus són a les cases dites Tureu (de vegades, Torero), Xacó, Teixidor del Vidal, a la banda d'Alb, i Fuster del Tureu i Mas d'en Mata, a LP. Al cens del 1895 aquest cognom és a: Sabuc, i Xacó, d'Alb; i Lluís de la Pona i Mata, a LP. El 1900 (Arc) surt “Isidro Totasaus Soler, dit Mata”.

No n'hem trobat l'escut.

VIDAL

Cognom que vindria del sant homònim, la festa del qual se celebra el 28 d'abril. També se'l fa procedent del llatí *vitalis*, “vivaç”, “sa”, “fort”.

Al terme d'Alb el trobem esmentat el 1605 (Ran): “...pagan Macia Vidal y... sa muller del mas Grillaire...” El 1830 (Res) es casa un fill de “Francina Vidala, vidua dexada del q^o en Joan

Vidal". El 1646 (Rv), a la talla de l'abat, hi figura "Catharina Vidal" amb "dos lliuras deu sous". El 1656 (Res) s'anota el casament de "Maria Vidala, viuda, dita la droguera". El 1724 (Rll) és esmentat "Pau Vidal dit lo Janató"; el 1774 (Rv) paga per fundacions "la Casa Mas del Garxet o Vidal"; el 1794 (Rbot) llegim "Pere Vidal de la Masia". El 1815 (Rcc) hi ha "Gestí mas del Vidal", i més enllà s'esmenta "Vidal janató", "Vidal gol" i "Vidal mas adroguera".

Al cens del 1824, al c/ Bonastre surt can Vidal i ca l'Anton del Vidal. El 1843 (Av), "Mariano Vidal... tiene una fábrica de aguardiente con una olla de 40 arrobas de capacidad..."

Al cens del 1895 hi ha el cognom Vidal a les cases dites Vicente, Janetó, Marian, Janetonet, Satronet i Joan de la Vicenta, d'Alb; i a LP, Satronet.

Armes: els Vidal de Tarragona porten, d'atzur, un sol d'or, i també, d'atzur, una grua d'argent subjectant una bola d'or. Hi ha registrats, a més: d'atzur, una grua d'argent. D'atzur, un lleó d'argent, bordura de peces d'argent. D'atzur, una barra d'or. D'atzur, un mont terrassat, acompanyat d'un sol d'or i un riu de gules. D'atzur, un griu d'argent.